

Otvorený list ministerstvu školstva k zabezpečeniu povinnej školskej dochádzky pre deti z Ukrajiny

V Bratislave, 30. júna 2023

Vážený pán minister,

Žiaci a žiačky základných a stredných škôl na celom Slovensku si dnes prevezmú vysvedčenia. Počas uplynulého školského roka chodili do školy, rozvíjali svoje vedomosti a zručnosti a vytvárali alebo upevňovali si vzťahy a priateľstvá. Neplatí to však o všetkých deťoch v našej krajine.

V dôsledku ruskej invázie na Ukrajinu prišli na Slovensko mnohé ukrajinské deti v školopovinnom veku. Podľa stanoviska ministerstva školstva sa na tieto deti nevzťahuje povinná školská dochádzka¹ a podľa Vášho nedávneho vyjadrenia neplánuje ministerstvo túto skutočnosť zmeniť ani v nadchádzajúcom školskom roku. Sme presvedčení, že tento postup je nesprávny, a že si nemôžeme dovoliť ponechať deti z Ukrajiny mimo vzdelávacieho systému ďalší školský rok. V súčasnosti dochádza k nesprávnemu výkladu aktuálne platnej slovenskej legislatívy² a zároveň aj k porušovaniu našich medzinárodnoprávných záväzkov. Podľa Dohovoru o právach dieťaťa majú totiž všetky deti právo na bezplatné a povinné základné vzdelanie.³

Aktuálne údaje o tom, aká časť detí z Ukrajiny nenavštevuje na Slovensku školy, nie sú dostupné. Na základe starších údajov z minulého roka bolo možné odhadovať, že do základných škôl chodila len necelá polovica týchto detí.⁴ V prípade stredných škôl je situácia zrejme ešte horšia.

To, že ukrajinské deti nechodia do školy, má a bude mať negatívny dopad na deti samotné, ako aj na celú našu spoločnosť. Prístup ku vzdelaniu je nielen základným ľudským právom, ale aj dôležitou životnou potrebou. Účasť na vzdelávaní zabezpečuje, aby sa deti mohli komplexne rozvíjať a začleniť do spoločnosti. V opačnom prípade hrozí, že deti nemusia dostať príležitosť osvojiť si slovenský jazyk, získať vzdelanie primerané svojmu potenciálu alebo záujmom či vytvoriť si väzby s inými deťmi. To všetko môže viesť k zhoršovaniu ich duševného zdravia a k ich neskoršiemu sociálnemu vylúčeniu.

Skúsenosti z terénu tieto obavy potvrdzujú. Niektoré deti do školy vôbec nenastúpili, iné boli pre absencie zo školy vylúčené. Ľudia z Ukrajiny tak strácajú spojenie so školou, ktorá môže byť jednou z najdôležitejších integračných inštitúcií. Dvojkoľajnosť vo vzťahu k slovenským a ukrajinským deťom vytvára aj priestor na vzájomné neporozumenie či dokonca šikanu.

Práve povinná školská dochádzka má potenciál tieto problémy vyriešiť. Uplatňovanie povinnej školskej dochádzky by však malo ísť ruka v ruke s poskytovaním potrebnej podpory pracovníkom a

¹ <https://www.minedu.sk/data/att/20237.pdf>

² Podľa článku 42 ods. 1 Ústavy SR „Každý má právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Jej dĺžku po vekovú hranicu ustanoví zákon.“ Tým zákonom je zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého sa deťom cudzincov s povoleným pobytom na území Slovenska poskytuje výchova a vzdelávanie, ubytovanie a stravovanie v školách za tých istých podmienok ako občanom Slovenska. Povolené pobyty pre cudzincov sú na Slovensku tri: trvalý, prechodný a tolerovaný.

³ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/narodne-koordinacne-stredisko/dohovor-pravach-dietata.pdf>

⁴ <https://dennikn.sk/2856770/skolsky-tyzden-na-deti-z-ukrajiny-sa-podla-statu-povinne-vzdelavanie-nevztahuje-s-cudzincami-to-bolo-doteraz-inak/?ref=list> Odhad v súčasnosti nie je možný kvôli tomu, že chýbajú údaje o celkovom počte detí nachádzajúcich sa území Slovenska. Údaje o dočasnom útočisku môžu byť neaktuálne a zahŕňať aj ľudí, ktorí sa už na Slovensku nezdržiavajú.

pracovníckam pôsobiacim v školách. Z výskumných zistení totiž vieme, že počas tohto školského roka školám chýbala podpora pre vytváranie zručností, vybavenie aj personál na to, aby dokázali zabezpečiť kvalitné vzdelávanie v nových podmienkach.⁵ Napríklad tak veľmi potrebné kurzy štátneho jazyka organizovala v tomto školskom roku len necelá tretina (31,4 %) škôl, ktoré vzdelávali žiačky a žiakov z Ukrajiny.⁶

Ďalším problémom je, že poskytovanie podpory do značnej miery stále zostáva na pleciach individuálnych učiteliek a učiteľov a iných aktérov. Napríklad terénne pracovníčky z Ukrajiny na vybraných školách v Bratislave, ktoré deťom pravidelne poskytujú psychosociálnu podporu a školám pomáhajú pri komunikácii s deťmi aj s rodičmi, zamestnáva a financuje nezisková organizácia.⁷ Takýto prístup je dlhodobu neudržateľný. Iniciatívy občianskej spoločnosti nemôžu nahradiť systémovú podporu, ktorá je bežnou súčasťou vzdelávacích politík v iných krajinách.

Vážený pán minister, uvedomujeme si, že začlenenie detí z Ukrajiny do nášho vzdelávacieho systému predstavuje náročnú výzvu. Sme však presvedčení, že nejde o neriešiteľnú situáciu. Veríme, že ako ministromi školstva Vám záleží na uplatňovaní rovného prístupu ku vzdelaniu pre všetky deti, ktoré sa nachádzajú na našom území. Vyzývame Vás preto, aby ste čo najskôr uskutočnili potrebné kroky k tomu, aby sa na všetky deti v príslušnom veku na našom území vzťahovala povinná školská dochádzka, a aby sa súčasne školám poskytla adekvátna podpora tak, aby tieto deti dokázali prijať a plnohodnotne začleniť do vzdelávania. Pri napĺňaní týchto cieľov Vám radi pomôžeme – poskytneme našu expertízu ako aj ďalšie cenné zistenia z terénu.

S úctou,

Alexandra Ostertágová a Michal Rehúš, Centrum vzdelávacích analýz

Elena Gallová-Kriglerová, Centrum pre výskum etnicity a kultúry

Viktor Križo, Inklucentrum

Miroslava Mittelmannová, Liga za ľudské práva

---

⁵ <https://www.vzdelavacieanalyzy.sk/zaclenovanie-ziacok-a-ziakov-z-ukrajiny-do-vzdelavania-kvalitativna-sonda-z-deviatich-bratislavskych-skol/>

⁶ https://www.ssi.sk/wp-content/uploads/2023/03/Analyza-SSI_final-14.3.pdf

⁷ <https://inklucentrum.sk/vznik-a-hlavne-aktivity-projektu/>